

مینا فن بارنہلم یا خوش بختی سرباز

نمایشنامه‌ای کمدی در پنج پرده
نوشته شده در سال ۱۷۶۳

نویسنده:

گوتهولد افرایم لسینگ

ترجمه:

رعنا رئیسی

انتشارات دانشگاه اصفهان

سرشناسه	لسینگ، گوتهولد ایفرایم، ۱۷۲۹ - ۱۷۸۲م. Lessing, Gotthold Ephraim
عنوان و نام پدیدآور	مینا فن بارتهلم یا خوش‌بختی سرباز: نمایشنامه‌ای کمدی در پنج پرده نوشته شده در سال ۱۷۶۳/نویسنده گوتهولد ایفرایم لسینگ؛ ترجمه رعنا رئیسی‌دستانی.
مشخصات نشر	اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	۲۰۲ ص.
فروست	انتشارات دانشگاه اصفهان؛ ۷۲۰؛ مجموعه ادبیات نمایشی؛ ۱.
شابک	978-600-110-186-1
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	آلمانی - فارسی
یادداشت	عنوان اصلی: Minna von Barnhelm
عنوان دیگر	نمایشنامه کمدی در پنج پرده نوشته شده در سال ۱۷۶۳
موضوع	نمایشنامه آلمانی - ۱۸th century
موضوع	German drama - 18th century
شناسه افزوده	رئیس، رعنا، ۱۳۵۸ - مترجم
شناسه افزوده	Raeisi, Rana
شناسه افزوده	دانشگاه اصفهان
شناسه افزوده	University of Isfahan
رده بندی کنگره	PT۲۴۲۸
رده بندی دیوئی	۸۳۲/۶
شماره کتابشناسی ملی	۷۶۲۹۱۸۱

عنوان کتاب:	مینا فن بارتهلم یا خوش‌بختی سرباز: نمایشنامه‌ای کمدی در پنج پرده نوشته شده در سال ۱۷۶۳
توجه:	رعنا رئیسی‌دستانی
ناشر:	دانشگاه اصفهان
نوبت چاپ:	اول، تابستان ۱۴۰۰
شمارگان:	۱۰۰۰
ناظر فنی:	رضا نیکبخت
چاپ و صحافی:	دانشگاه اصفهان
قیمت:	۴۵۰,۰۰۰ ریال

تمامی حقوق نشر برای ناشر محفوظ است

مراکز فروش کتاب

اصفهان: دانشگاه اصفهان، چاپخانه دانشگاه، تلفن: ۰۳۱-۳۷۹۳۲۱۸۵ و ۰۳۱-۳۷۹۳۲۰۹۲
press@res.ui.ac.ir
- میدان آزادی، خیابان دانشگاه، فروشگاه کتاب دانشگاه اصفهان تلفن: ۰۳۱-۳۷۹۳۲۰۶۸
تهران: میدان انقلاب، خیابان شهید لایفی‌نژاد، بین ۱۲ فروردین و اردیبهشت، پلاک ۲۳۸
مؤسسه کتابیران، مرکز پخش کتاب‌های دانشگاهی، تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۴۴۰۹ و ۰۲۱-۶۶۴۱۱۱۷۳

پیشگفتار مترجم

با آغاز دورهٔ رنسانس در قارهٔ اروپا شرایطی که در طول قرون وسطی بر این قاره حکمفرما بود و موجب عقب‌ماندگی آن شده بود رو به دگرگونی نهاد و با ظهور دانشمندان، شعرا و فلاسفه‌ای که جهان را از زاویه‌ی تازه‌ای می‌نگریستند و در پی اصلاح کاستی‌های موجود بودند، رفته رفته دگرگونی‌هایی حاصل شد. در پی آن، عصر روشنگری که از سدهٔ شانزدهم میلادی با اصلاحات دینی مارتین لوتر آغاز شده بود، در سدهٔ هجدهم، مراحل کمال خویش را پیمود. در این دوران، خرد و تفکر محور قرار گرفتند و به مقابله با جهل برخاسته از تعصبات قرون وسطی پرداختند. در این سده، که دوره‌ای پرفراز و نشیب در تاریخ قارهٔ اروپاست، از انقلاب کبیر فرانسه گرفته تا انقلاب صنعتی، همه و همه عواملی بودند که دست به دست یکدیگر دادند تا دوران مدرن را در قارهٔ سبز به ارمغان بیاورند. گفتنی است که در این برههٔ زمانی، آلمان هنوز کشور یکپارچه و متحدی نبود و دولت‌های محلی و کشمکش میان آنها، اوضاع سیاسی و اقتصادی نامناسبی را به وجود آورده بودند به گونه‌ای که بسیاری از مردم در فقر و بدبختی به سر می‌بردند؛ تحت چنین شرایطی بود که گوتهولد افرایم لسینگ^۱ (۱۷۲۹-۱۷۸۱) که خود کشیش‌زاده و از خانواده‌ای متعصب با مذهب پروتستان بود، با نوشتن مقاله‌های فلسفی روشنگرانه‌اش به انتقاد از تعصبات دینی مسیحیان هم‌عصرش پرداخت و جهت تنویر افکار عمومی دست به قلم‌فرسایی برد. دیری نپایید که این کار او با مخالفت‌های شدید از سوی کلیسا مواجه شد و این امر خود موجب شد که حاکم وقت، وی را از

^۱ Gotthold Ephraim Lessing

ادامه این راه باز دارد.^۱ بنابراین، لسینگ برای بیان عقاید خویش، راهی غیرمستقیم را در پیش گرفت و به نوشتن نمایش‌نامه روی آورد.

بسیاری به حق، لسینگ را نه تنها، طلایه‌دار دوران روشنگری بلکه آغازگر ادبیات آلمانی زبان می‌دانند و بر این عقیده‌اند که پیش از او، این چهره مهم عصر روشنگری، جز مارتین لوتر، دیگر کسی نتوانسته اینگونه ادبیات آلمانی را اعتلا ببخشد و به آن خدمت کند. این فیلسوف و اندیشمند شهیر آلمانی توانست به مدد نمایش‌نامه‌های منحصر به فرد خویش، که حول دو محور عقلانیت و رواداری می‌چرخند، فضای جدیدی در ادبیات آلمانی‌زبان ایجاد کند. وی در نمایش‌نامه «ناتان خردمند»، که به فارسی نیز ترجمه شده است، به وضوح، به لزوم تسامح میان پیروان ادیان ابراهیمی پرداخته و تعصب دینی را نفی کرده است.^۲ البته، مسلم است که درام ناتان، نقش چشم‌گیری در عصر روشنگری ایفا کرده؛ اما این تنها اثر لسینگ نیست که متضمن مضمون رواداری و نوع دوستی باشد، بلکه این مضامین را می‌توان در سایر آثار وی؛ از جمله درام «مینا فن بارنهلیم» نیز مشاهده کرد.

لسینگ در آثارش، بیشتر واقع‌گراست و انسان‌ها را عموماً سیاه یا سفید نشان نمی‌دهد، بلکه در نمایش‌نامه‌های او، شخصیت‌هایی را نیز ملاحظه می‌کنیم که خاکستری و تلفیقی از خوبی و بدی هستند. به زعم او، پیش‌داوری درباره این افراد، جایز نیست و در این میان، این خواننده یا بیننده اثر است که باید تعقل کند و برای خوب یا بد بودن آنها تصمیم بگیرد. این دیدگاه در آثار برتولت برشت^۳، نمایش‌نامه‌نویس مهم سده بیستم آلمان و بنیان‌گذار تئاتر روایی، نیز مشهود است.

نمایش‌نامه کم‌دی اتفاقاتی که برای شخصیت‌هایی از طبقه متوسط جامعه رخ می‌دهند را با چاشنی طنز به تصویر می‌کشد. این ژانر ادبی بخصوص در سده هجدهم در آلمان رواج یافت. «مینا فن بارنهلیم»^۴ که در واقع نخستین نمایش‌نامه کم‌دی حائز اهمیت در ادبیات آلمانی است، هنوز هم در کشور آلمان بسیار محبوب است و با اینکه سالیان زیادی از نخستین اجرای آن می‌گذرد، هنوز هم روی صحنه به نمایش درمی‌آید و همواره با اقبال مخاطبان مواجه می‌شود. این درام پنج پرده‌ای

^۱ Greif, Stefan (2013): Literatur der Aufklärung, München: Wilhelm Fink Verlag, S. 47.

^۲ مترجم مطالعه‌ای تطبیقی درباره این نمایش‌نامه انجام داده که تحت عنوان «بررسی تطبیقی نظریات مولوی و لسینگ در باب تسامح با تأکید بر ناتان خردمند و داستان انگور» در مجله پژوهش ادبیات معاصر جهان، دوره ۱۸، شماره ۲ (۱۳۹۲)، ص ۷۵-۹۷ به چاپ رسیده است.

^۳ Bertolt Brecht

^۴ مترجم مطالعه‌ای هم درباره این نمایش‌نامه و «یهودیا»، دیگر نمایش‌نامه مهم لسینگ، انجام داده که تحت عنوان «اندیشه تسامح در نمایش‌نامه‌های مینا فن بارنهلیم و یهودی‌ها اثر لسینگ» در مجله پژوهش ادبیات معاصر جهان، دوره ۲۰، شماره ۱ (۱۳۹۴)، ص ۱۴۳-۱۲۹ به چاپ رسیده است.

که همچنان جزء مهم‌ترین نمایش‌نامه‌های ادبیات آلمانی به شمار می‌آید، پس از جنگ هفت ساله^۱ نوشته شده و مصائب و مشکلات ناشی از این جنگ را روایت می‌کند؛ جنگ و طرفداران آن را به چالش می‌کشد. لسینگ چهره‌هایی را به تصویر می‌کشد که از جنگ سود می‌برند از این‌رو، آنها همواره خواهان جنگ هستند و ترجیح می‌دهند که دوران صلح و آرامش کوتاه باشد. در این اثر، چنان که از عنوان آن نیز برمی‌آید، نقش زن بسیار برجسته است. مینا، شخصیت اصلی داستان را به عنوان یکی از نخستین زنان مدرن در ادبیات آلمانی می‌شناسند.^۲ وی زنی است که از یک سو، با سنت‌های غلط رایج در جامعه سنتی خود مبارزه می‌کند و از سوی دیگر، به نامزدش فن تلهایم کمک می‌کند تا بر مشکلات خود فائق آید. او در نقش یک انسان روشنگر ظاهر می‌شود که فلسفه انجام عمل نیک را خود عمل نیک نه امید به پاداش یا ترس از مجازات می‌داند. مینا بر این باور است که انسان‌ها آمیخته‌ای از خوبی و بدی هستند و خوب مطلق یا بد مطلق وجود ندارد و خواهان مدارا با کسانی است که به ظاهر بد هستند. چنان که لسینگ خود می‌گوید مینا، یک نمایش‌نامه طنزی است، مشخصه‌ای که وجه تمایز این درام با «ناتان خردمند» به شمار می‌آید. در واقع، لسینگ در این اثر از زبان طنز برای تخفیف میزان انتقادهای تند و تیزش بهره می‌جوید و می‌کوشد تا به این شیوه، ارتباط بهتری با مخاطب خود برقرار سازد.^۳

با وجود اهمیت بسیاری که درام «مینا فن بارنهم» در ادبیات و فلسفه‌ی آلمان دارد، متأسفانه در ایران شناخته شده نیست و تاکنون به فارسی ترجمه نشده است؛ همین امر موجب شد تا مترجم تصمیم بگیرد این کم‌دی ارزشمند را به زبان فارسی برگردان کند. گفتنی است که زبان این نمایش‌نامه، زبانی ثقیل و متفاوت از زبان امروزی آلمانی است. موضوعی که می‌تواند مطالعه متن اصلی را حتی برای دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی زبان آلمانی با دشواری‌هایی همراه نماید و در اینگونه موارد مطالعه ترجمه آن می‌تواند راهگشا باشد. در این برگردان سعی شده تا حد امکان از زبان سلیس فارسی استفاده شود، البته گاه مترجم از بکارگیری واژگان کمتر متداول ناگزیر بوده، زیرا متن اصلی از زبان فاخر ادبی و متمایز از زبان گفتار سود جسته است. در کنار مطالعه ترجمه حاضر به عنوان یک اثر زیبای ادبی توسط علاقه‌مندان به ادبیات و فلسفه‌ی آلمان، این اثر می‌تواند به عنوان کتاب کمک درسی برای دروس ترجمه‌ی متون ادبی، بررسی متون ترجمه شده، متون نمایشی، ترجمه‌ی علوم انسانی، ادبیات تطبیقی، ادبیات جهان و ... در رشته‌های دانشگاهی زبان

^۱ جنگ هفت ساله یک درگیری نظامی بزرگ بود که بین سال‌های ۱۷۵۶ و ۱۷۶۳ میان قدرت‌های بزرگ آن زمان رخ داد و همان‌طور که از نامش برمی‌آید، هفت سال به طول انجامید (مترجم).

^۲ Greif, Stefan (2013): Literatur der Aufklärung, München: Wilhelm Fink Verlag, S.120.

^۳ Hofmann, Michael (1999): Aufklärung, Stuttgart: Philipp Reclam Verlag, S. 44.

مورد استفاده قرار بگیرد. در آخر امید است که ترجمه حاضر^۱ و همچنین ترجمه‌های دیگر از آثار این اندیشمند بزرگ کمک کنند تا خواننده ایرانی با دوران روشنگری در اروپا و آلمان به طور عام و با آرای لسینگ به طور خاص، آشنایی بیشتری پیدا کند.

پاییز ۱۳۹۹

www.ketab.ir

^۱ ترجمه این اثر در قالب یک بورسیه تحقیقاتی از سوی بنیاد الکساندر فن هومبولت کشور آلمان، مورد حمایت مالی قرار گرفته است.